

Bron: Maandblad van de Vlaamse Imkersbond
Jaargang: 95
Jaar: 2009
Maand: januari
Auteurs: Pof. dr. J. van Praagh

Rotatiemethode presentatie Imkerscongres - deel 1

Inleiding

We kennen toch allemaal wel één van de redenen waarom we ook dit voorjaar weer 'een paar dode volken' in onze omgeving hadden. Ja, ja, het tweede deel van de zomer 2007 was verre van ideaal voor de imkerij. Het is toch gebruikelijk dat 'het weer' de schuld krijgt. De organisatoren van het congres te Antwerpen hebben een iets andere visie: 'Vitale bijen - Vitale Imkerij' is immers het motto van het congres. Bijensterfte is op te vatten als een signaal voor ontbrekende vitaliteit bij onze bijen; eigenlijk bij onze bijenvolken. 'Bijensterfte' bij ons in Europa, heet in de USA, CCD.

CCD

Net zoals hier, blijken ook in de USA van tijd tot tijd abnormaal veel volken het loodje te leggen. Toch is er plotseling in de VS wat veranderd. Het is de imkers en de bijeninstituten samen gelukt om binnen de landbouwpolitiek de problemen van de bijen en de bijenhouderij een hogere prioriteit te verschaffen.

CCD is een toverwoord gebleken, In de USA kwam er 'plotseling' een warme regen voor de bijenhouderij. Een warme stortbui voor onderzoeksgeld. Plotseling wist 'iedereen' wat voor big business bestuiving voor de US-economie is. De amandelplantages hebben voor bestuiving 1,2 miljoen bijenvolken nodig om de oogst zeker te stellen.

Limburg heeft al een paar keer aan de bel getrokken met vergelijkbare waarschuwingen voor 'hun fruitteelt', met steun voor een betere drachtsituatie als reactie; Vlaams-Brabant deed dit jaar met 'Zaai een bloemenweide' ook mee. Wie volgt?

Argumenten voor deze 'drieenheid' worden geleverd door het lijstje van factoren, die onze Amerikaanse collega's momenteel onderzoeken om de bijensterfte aldaar te verklaren. Daarna willen ze de ontbrekende vitaliteit in de bijenvolken in de USA te lijf gaan.

CCD betekent:

- een lege bijenkast;
- een rest schijnbaar gezond broed met weinig varroa's;
- nog voer genoeg;
- soms nog een (leggende) moer met een handvol bijen.

Met voor bijen nieuw ontwikkelde moleculaire biologische testsystemen, zoals die in de plantenteelt al langer gebruikt worden om ziekteverwekkers op te sporen, worden bijenmonsters onderzocht:

A: In het volk, in de bijen

1. pathogenen: virussen, schimmels (nosema), bacteriën (inclusief spiroplasmen), trypanosomen;
2. varroa, ook als viruscarrier en stoorfactor voor het bijenimmunitietssysteem;

Daarnaast wordt naar residuen en andere vreemde stoffen gezocht.

B: In de kast, van buiten komend

3. modernere pesticiden;
4. varroaciden (antibiotica);
5. moderne suikers;

Invloeden op de volken

6. dracht-/stuifineelbronnen (bij droogte, bij slecht weer);
7. voeren op een verkeerd moment;
8. reizen als stressfactor.

Als je deze lijst bekijkt en een beetje filosofeert, dan vind je veel factoren, waar ook de imker wat aan kan doen.

Biologie

Als je leest, water allemaal fout kan zitten in onze volken, dan moet je de vraag stellen: hoe reageert een bijenvolk als het te bont wordt?

Antwoord: met een opknopbeurt, namelijk de zwerm. In de tropen gaan de volken op stap als er geen dracht meer is. Ze laten dan de rest broed gewoon achter. Alles wat vliegen kan, verlaat als geheel de oude plek en trekt verder. Daar zijn 'onze' bijen echte nomaden.

Onze niet zo tropische bijenvolken 'kennen' deze procedure niet. Hun genoom heeft de hiervoor nodige gedragspatronen niet in het pakket zitten. Daarvoor hebben onze bijen een ander 'kunstje', namelijk 'inwinteren': ervoor zorgen, dat er op het geschikte moment minder broed komt en er veel langer levende winterbijen kunnen ontstaan.

Beide typen genoom hebben echter één systeem gemeenschappelijk: namelijk hoe zorg je er als volk voor je voort te kunnen planten? Dat is door te zwermen.

Biologie contra bijenhouden?

Tegenwoordig imkeren we 'zonder zwerm'. Om te voorkomen, dat een volk zwermt, maken we bijtijds een kunstzwerm (veger, vlieger of aflegger). Die maak je door een paar ramen broed en bijen uit het hoofdvolk te halen en in een nieuwe kast te doen, met nog een paar andere ramen.

De 'goede imker' vult de ruimtes in beide kasten op met kunstraat, maar hoe vaak geven we toch ook nog wat oudere voerramen mee?

De echte zwerm, als 'nieuw begin', neemt uit het oude nest alleen veel voer mee - elke werkster zoveel als ze slepen kan! - en begint dan in een lege ruimte met een schone lei.

Alleen dat wat in en aan elke bij aan ziekteverwekker nog zit, komt mee. De vuile oude raat blijft achter. De zwerm is een echte boedelscheiding; echter niet te pas komend in de moderne imkerij, als je de imkerboeken er op naslaat.

Een ander verhaal vind je in de oude leerboeken over bijvoorbeeld de korfimkerij.

Toen lokten en vingen ze de zwermen, om ze daarna in een lege korf te gooien en te voeren met suikerwater. Bijenvolken uit de gebieden met een intacte korfmakerij waren, ook omdat ze zo gezond en vitaal waren, overal gevraagd. Omdat je alleen door de raten uit te snijden, de honing kon oogsten, moesten de bijen uit de korven gejaagd worden, en kregen ze dan ook een nieuwe lege korf om 'opnieuw te beginnen'. Het eventueel aanwezige broed werd vernietigd.

Bijenhouden met meer biologie?

Om als moderne imker, met bijenkasten, toch eenzelfde weg te kunnen bewandelen, is de Celler rotatiemethode ontwikkeld. Celle ligt als bijeninstituut aan de rand van de Luneburgerheide.

De imkers in dat instituut hebben in de loop der jaren een manier van imkeren ontwikkeld, die ondertussen met succes door veel imkers is overgenomen.

De brochure van Dustmann, J. H.; Schönberger, H.; Schdöberger, E.; Bienenhaltung in der Rotation - Die Celler Betriebsweise, verscheen in 1998 als bijlage in het Bienenjournal 8(8).

Een gezond hoofdvolk wil vast en zeker op het koolzaad ook wel een broedkamer met kunstraat uitbouwen. Dan hebben we direct na het slingeren onze schone broedkamer voor het jonge volk al in huis.

Onmiddellijk na de oogst, als het volk krap zit, geven we de nieuwe bak op de moerrooster en laten de bijen (met wat rook) naar boven klimmen. We drijven (jagen) de bijen naar boven. In het begin kan je het jonge volk even wegen, om te 'leren' hoeveel ca. 1,5 kg bijen is. Geef dit volk een jonge moeder! Kennelijk verslepen we op deze manier weinig broedziekten.

Als jij dat te vroeg vindt, kun je ook na de linde met de opbouw van je volken voor het komende jaar beginnen. Neem dan minstens 2 kg bijen per jong volk en een jonge bevruchte moeder.

Een paar imkers hebben echter, met erg productieve bijenvolken en veel goede drachtmogelijkheden, (wilg, koolzaad, acacia en linde), positieve ervaringen met de opbouw van de jonge volken, echter pas (direct) na de linde. Dan worden alle bijen gebruikt om de jonge volken op te bouwen. Het broed laten ze uitlopen en geven dat daarna. Of ze proberen uit de aldus gesloopte volken nog genoeg bijen te krijgen, om naar de hei te kunnen reizen.

Kort en Knap

De hoofdvolken (= de jonge volken van vorig jaar)

Doppenbreken elke week of om de tien dagen als zwermverhindering.

Darrenbroed koppen of, nog beter, darrenbroed uitsnijden en daardoor ook schone bijenwas produceren.

Foto 1: Zwermcontrole en doppen breken. Dan blijft het hoofdvolk sterk, ook zonder die 1,5 kg bijen, en levert de rest van het bijenjaar daarenboven nog honing op.

